

**TA'LIMDA PEDAGOGIK INNOVATSIYALARNI QO'LLASHNING
AHAMIYATI****Raximov Sherbek Kamolovich***O'zbekiston Respublikasi IIV Malaka oshirish instituti**Maxsus fanlar sikli o'qituvchisi, mayor*rahimovserbek305@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu tadqiqotda pedagogik innovatsiyalarning ta'lim jarayoniga ta'siri, ularning o'quvchilarning faolligini oshirish, ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish va ta'limning samaradorligini yaxshilashdagi ahamiyati o'rganildi. Maqolada yangi pedagogik usullar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va innovatsion ta'lim metodlari tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari ko'rsatganidek, pedagogik innovatsiyalar o'quvchilarning bilim darajasiga ijobiy ta'sir ko'rsatgani, shuningdek, o'qituvchilarning professional rivojlanishini rag'batlantirgani aniqlangan. Biroq, innovatsiyalardan samarali foydalanish uchun resurslar va texnik imkoniyatlar muhimi ekanligi ta'kidlangan. Tadqiqotning natijalari pedagogik innovatsiyalarning ta'limga integratsiyasidagi muammo va imkoniyatlarni ko'rsatadi, hamda ta'lim tizimidagi innovatsiyalarni rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar beradi.

Kalit so'zlar: Pedagogik innovatsiyalar, ta'lim, faollik, ijodiy qobiliyatlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari.

Abstract: This study explores the impact of pedagogical innovations on the educational process, focusing on their role in enhancing student activity, developing creative abilities, and improving the effectiveness of education. The article analyzes new pedagogical methods, information and communication technologies, and innovative teaching strategies. According to the research findings, pedagogical innovations have positively influenced students' knowledge levels and have also stimulated the professional development of teachers. However, it is emphasized that effective use of innovations depends on resources and technical capabilities. The

study's results highlight the challenges and opportunities in integrating pedagogical innovations into the educational process and provide recommendations for advancing innovations within the education system.

Keywords: *Pedagogical innovations, education, activity, creative abilities, information and communication technologies.*

KIRISH

Ta'lim — har bir jamiyatning taraqqiyotining asosiy poydevori bo'lib, u orqali insonlar o'z bilim va ko'nikmalarini rivojlantirib, hayotga tayyorlanadilar. Bugungi kunda ta'lim sohasidagi ta'lim usullari, metodikalar va texnologiyalardagi inqilobiy o'zgarishlar ta'limning sifatiga va samaradorligiga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Pedagogik innovatsiyalar bu o'zgarishlardan biri bo'lib, ular ta'lim jarayonini modernizatsiyalash, o'quvchilarning shaxsiy ehtiyojlarini va qiziqishlarini hisobga olgan holda ta'limni samarali va raqobatbardosh qilishga qaratilgan yangi va ilovachilikka ega usullar, texnologiyalar va pedagogik jarayonlarning turli yo'nalishlarini o'z ichiga oladi.

Pedagogik innovatsiyalarning ta'limdagi ahamiyati katta. Ularning maqsadi ta'lim jarayonini takomillashtirish, o'quvchilarning faolliklarini oshirish, ta'limning individuallashtirish yo'nalishlarini yaratish va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini integratsiyalash orqali o'qitishni yanada samarali qilishdan iborat. Shuningdek, pedagogik innovatsiyalar o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish, ularda mustaqil fikrlash va o'zini o'rganish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi.

Bu maqolada ta'limda pedagogik innovatsiyalarning ahamiyati va ularning ta'lim tizimidagi roli ko'rib chiqiladi. Inovatsion pedagogik texnologiyalarning amaliy qo'llanilishini, ularning ta'limning sifatiga va o'quvchilarning bilim darajasiga ta'sirini baholash muhim bo'ladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Ta'limda pedagogik innovatsiyalarni qo'llash va ularning ta'siriga oid tadqiqotlar ko'p yillar davomida olib borilgan va bu mavzuda bir nechta asosiy yo'nalishlar shakllangan. Bu adabiyotlar tahlilida pedagogik innovatsiyalar, ularning

ta'lim jarayoniga olib kelgan o'zgarishlar va mavjud natijalarga oid nazariy va amaliyotdagi tadqiqotlar ko'rib chiqiladi.

Pedagogik innovatsiyalar: Ta'rif va konseptual asoslar

Pedagogik innovatsiyalar ta'limda yangi texnologiyalar, usullar va metodikalarni qo'llash, ta'limning sifatini oshirish maqsadida o'quv jarayoniga kiritilgan yangiliklar deb talqin etiladi. Shimkevich (2014) va Ivanova (2016) o'z tadqiqotlarida pedagogik innovatsiyalarni ta'limning integrativ va interaktiv jarayoni sifatida ko'rishni tavsiya qilishadi. Ular ta'limdagi innovatsiyalarning bir qator turlari mavjudligini ta'kidlashgan, jumladan, texnologiyalarning integratsiyasi, amaliyotga asoslangan o'qitish usullari va individual ta'lim yo'nalishlari. Yana bir muhim nuqta, innovatsiyalar o'quvchi markazli ta'limning rivojlanishida muhim rol o'ynashi hisoblanadi.

Pedagogik innovatsiyalarning samaradorligi va ijobiy ta'sirlari

Pedagogik innovatsiyalarning ta'limdagi samaradorligini o'rganishga oid tadqiqotlar ko'p. Mustaf o va Abdulloev (2018) pedagogik innovatsiyalarning o'quvchilarning bilim darajasiga bo'lgan ta'sirini tahlil qilishgan. Ular tadqiqotlarida pedagogik innovatsiyalarning o'quvchilarning bilim darajasiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatishgan. Mazkur tadqiqotlarda yangi metodikalar va ta'lim usullarini qo'llash o'quvchilarning muammolarni hal qilish qobiliyatlarini yaxshilashga, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvni rivojlantirishga yordam bergani qayd etilgan.

Adabiyotlar tahlilidan shunday xulosa qilish mumkinki, pedagogik innovatsiyalar ta'limda faollikni oshirish, zamonaviy axborot texnologiyalarini ishlatish va ta'limni individuallashtirishga muhim ta'sir ko'rsatadi.

METODOLOGIYA

Ta'limda pedagogik innovatsiyalarni qo'llashning ahamiyatini o'rganishda qo'llanilgan metodologiya bir nechta tadqiqot usullari va vositalarini o'z ichiga oladi. Ushbu metodologiya ta'limda pedagogik innovatsiyalarning samaradorligini, ularning o'quvchilarning bilim darajasiga, faollikka va umumiy rivojlanishga bo'lgan ta'sirini aniqlashga qaratilgan. Metodologiyada turli xil tadqiqot metodlari, amaliy

usullar va baholash mexanizmlari qo'llanilgan bo'lib, ular to'g'ri va ob'ektiv natijalarni olishga yordam beradi. Quyida ushbu tadqiqotda qo'llanilgan asosiy metodologik usullar va tadqiqot yo'nalishlari to'g'risida so'z boriladi.

Tadqiqot usullari

Tasodifiy va eksperimental tadqiqot usullari

Pedagogik innovatsiyalarning samaradorligini o'rganishda tasodifiy va eksperimental tadqiqot usullari muhim o'rin tutadi. Tasodifiy usul bilan o'quvchilarning ikki to'plamlari — innovatsion ta'lim usullarini qo'llagan guruh va an'anaviy usullar bilan o'qitilgan guruh o'rtasida farqlar o'rganiladi. Bu usul ta'limdagi yangi metodikalarning ta'lim jarayoniga qanday ta'sir ko'rsatishini va o'quvchilarning bilim darajasini qanday oshirishini tahlil qilishga imkon beradi. Eksperimental usul esa, yangi pedagogik innovatsiyalarni amalga oshirish va ularning natijalarini kuzatish orqali o'quvchilarning faollik darajasi, ijodiy fikrlash qobiliyatlari va bilimlarini baholashga xizmat qiladi.

Ta'lim jarayonini tahlil qilish

Pedagogik innovatsiyalarning ta'lim jarayonidagi ta'sirini aniqlash uchun ta'lim jarayonining to'liq tahlili olib boriladi. Bu tahlil ta'lim usullarining mazmun, shakl va metodlari, shuningdek, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabatlarni o'rganishni o'z ichiga oladi. Tahlil davomida innovatsion metodlarning o'quvchilarga taqdim etilishidagi yoki ular bilan ishlashdagi o'qituvchilarning yangi yondashuvlari kuzatiladi.

Ushbu metodologiya ta'limda pedagogik innovatsiyalarning ta'sirini aniqlash va ularning samaradorligini baholashga qaratilgan. Tadqiqotda qo'llanilgan turli xil usullar va vositalar natijalarni ob'ektiv va to'liq tahlil qilishga yordam beradi. Bu metodologiya orqali pedagogik innovatsiyalarning ta'lim jarayoniga bo'lgan ijobiy ta'siri va o'quvchilarning faolligi, bilim darajasiga bo'lgan ta'sirini aniqlash mumkin.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Ta'limda pedagogik innovatsiyalarni qo'llashning ahamiyati va ularning ta'lim jarayoniga ta'siri haqida olib borilgan tadqiqotlar ko'plab ijobiy natijalarni ko'rsatmoqda. Ushbu tadqiqotda qo'llangan pedagogik innovatsiyalar, yangi o'qitish

usullari, texnologiyalar va amaliyotlar o'quvchilarning faolligini oshirgani va ta'limning samaradorligini yaxshilaganini aniqlash imkonini berdi. Biroq, buning barcha joylarda va barcha holatlarda bir xil samara beradiganligini aytish qiyin, chunki ta'lim tizimi va shart-sharoitlari har xil bo'lishi mumkin. Shuning uchun pedagogik innovatsiyalarning samaradorligi haqidagi xulosalarni umumlashtirishdan oldin ularning muayyan shartlar va kontekstlarda qanday amalga oshirilishini inobatga olish kerak.

Pedagogik innovatsiyalarning ijobiy ta'siri

Pedagogik innovatsiyalarning ta'limdagi ijobiy ta'sirini ko'rsatuvchi bir qator tadqiqotlar mavjud. O'quvchilarning faolligi va ixtiyoriy ishlashga bo'lgan qiziqishlarining oshishi pedagogik innovatsiyalarning asosiy ijobiy natijalaridan biri sifatida qayd etilgan. Yangi metodlar va texnologiyalar o'quvchilarning nafaqat bilim olish jarayoniga, balki ularning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlariga ham ijobiy ta'sir ko'rsatgan. Masalan, geymifikatsiya va interaktiv usullar orqali o'quvchilarning ta'limga bo'lgan munosabatini o'zgartirashga va ularning qo'llashga, tekshirishga va mustaqil ravishda ishlashga bo'lgan qiziqishini oshirishga qaratilgan tadqiqotlar natijalari ijobiy bo'ldi.

Shuningdek, pedagogik innovatsiyalar, ayniqsa, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini ta'limda qo'llash, o'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashtirish imkonini yaratgani ta'kidlanadi. Onlayn platformalar va interaktiv ta'lim materiallari o'quvchilarga o'z bilimini yanada samarali va interaktiv usulda mustaqil ravishda mustahkamlashga yordam beradi. Bu innovatsiyalarning o'quvchi markazli ta'limni amalda tatbiq etishdagi ahamiyati katta. Ular o'quvchini faol ishtirokchiga aylantiradi va ta'lim jarayonini dinamik va interaktiv tarzda o'tkazish imkonini beradi.

Muammolar

Biroq, pedagogik innovatsiyalarni qo'llashda ba'zi muammolar ham mavjud. Ularning asosiy muammolaridan biri — o'qituvchilarning yangi metodikalarga moslashishi va ularni amaliyotda qo'llashdagi qiyinchiliklar. Yangiliklarni qabul qilish, jumladan, yangi texnologik vositalarni o'quv jarayoniga integratsiya qilish,

o'qituvchilardan maxsus malaka va tayyorgarlikni talab qiladi. Bu esa ba'zi holatlarda pedagogik innovatsiyalarning samarali qo'llanilishini kechiktirishi yoki murakkablashtirishi mumkin. Ko'p hollarda, pedagogik innovatsiyalarning ijobiy ta'sirini sezish uchun o'qituvchilarning innovatsion metodlarga bo'lgan qiziqishlari va ularni o'zlashtirishga tayyorligi muhim ahamiyatga ega.

Bundan tashqari, pedagogik innovatsiyalarning amaliyotga joriy etilishidagi ikkinchi muhim muammo — iqtisodiy va resurslarga oid cheklovlardir. Yangi ta'lim vositalarini va platformalarini joriy etish uchun ta'lim muassasalarida mavjud bo'lgan moddiy-texnik resurslar hamda moliyaviy imkoniyatlar muhim ahamiyatga ega. Shunday qilib, ba'zi maktablar va ta'lim muassasalarida innovatsiyalarni joriy etish uchun zaruriy texnika va dasturiy ta'minot yetkazib berishda muammolar bo'lishi mumkin. Bu esa yangi pedagogik usullarning barcha joylarda bir xil samara bermasligini va ularni to'liq samara bilan qo'llashga to'sqinlik qilishi mumkin.

Pedagogik innovatsiyalarning ijtimoiy ta'siri

Pedagogik innovatsiyalar ta'limdagi ijobiy o'zgarishlar bilan birga, jamiyatning umumiy ta'lim madaniyati va yoshlarning ta'limga bo'lgan munosabatini ham o'zgartira oladi. Innovatsion usullar va ta'lim strategiyalari yoshlarning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshirib, ularni faol va mustaqil o'rganishga rag'batlantiradi. Shuningdek, pedagogik innovatsiyalar o'quvchilarda ijodiy, tanqidiy fikrlash, yangiliklarga ochiqlik va mustaqil qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Bu ta'lim tizimini yangi avlod talablariga moslashtirishga va ularning ijtimoiy hayotga oid rolini yaxshilashga yordam beradi.

Pedagogik innovatsiyalar va kelajak

Pedagogik innovatsiyalarning ta'limdagi samarasi ularning kelajakdagi rivoji va taraqqiyoti bilan bog'liqdir. Yangi texnologiyalar, metodikalar va pedagogik usullar doimiy ravishda yangilanib, ta'lim jarayonini yanada samarali va inklyuziv qilishga yordam beradi. Masalan, sun'iy intellekt va moda texnologiyalarining ta'limga kiritilishi, o'qituvchilarga o'quvchilarning ehtiyojlarini yanada aniqroq va samarali tarzda qabul qilishga yordam beradi. Shu bilan birga, pedagogik innovatsiyalarning barqarorligi va istiqboldagi samaradorligi ularning ta'lim

jarayoniga integratsiyasining jamiyat va maktablar darajasida qanday qabul qilinishidan ham bog'liq.

Ta'limda pedagogik innovatsiyalarni qo'llashning ahamiyati, albatta, katta. Ularning samaradorligi o'quvchilarning faolligi, ijodiy fikrlash qobiliyatlari va bilim darajasiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Biroq, pedagogik innovatsiyalarning ommaviy joriy etilishida ba'zi muammolar ham bor, jumladan, o'qituvchilarning yangi metodlarga moslashishi va iqtisodiy-resurs bazasining cheklovlari. Ushbu muammolarni hal qilish uchun ta'lim tizimidagi yanada o'sish va rivojlanish uchun shart-sharoitlar yaratilishi muhimdir. Pedagogik innovatsiyalarning kelajakdagi samarasi ularning har bir kontekst va shart-sharoitga moslashgan holda joriy etilishiga bog'liqdir.

Natijalar

Tadqiqot natijalari pedagogik innovatsiyalarning ta'limdagi samaradorligi va ularning o'quvchilarning bilim darajasiga, faolligini oshirishga va umumiy rivojlanishga bo'lgan ijobiy ta'sirini ko'rsatdi. Tadqiqotda o'qituvchilar va o'quvchilarning yangi pedagogik usullarga bo'lgan munosabatlari, ularning ta'lim jarayoniga integratsiya qilishdagi qiyinchiliklar va imkoniyatlar aniqlandi. Quyida tadqiqotning asosiy natijalari keltirilgan:

Pedagogik innovatsiyalarning o'quvchilarning faolligini oshirishga ta'siri

Tadqiqotning birinchi natijasi pedagogik innovatsiyalarning o'quvchilarning faolligini oshirishdagi ijobiy ta'sirini ko'rsatdi. Yangi ta'lim metodlari, jumladan, interaktiv o'qitish, geymifikatsiya, proektlar asosidagi ta'lim va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining qo'llanilishi o'quvchilarning faol qatnashishini va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini oshirdi. Pedagogik innovatsiyalarning o'quvchilarning ishtirokini rag'batlantirishdagi rolini ko'rsatuvchi baholash natijalari shundan dalolat beradi.

Pedagogik innovatsiyalar va o'quvchilarning bilim darajasi

Tadqiqotda pedagogik innovatsiyalardan foydalanish o'quvchilarning bilim darajasini mustahkamlashga ijobiy ta'sir ko'rsatgani aniqlandi. Yangi pedagogik usullar, ularning tajribasi va bilimlarni mustaqil ravishda olganliklari natijasida

o'quvchilarning akademik natijalarining sezilarli darajada yaxshilanishi kuzatildi. Eksperimental guruhdagi o'quvchilarning bilim darajasi, ularga amaliyotga asoslangan va interaktiv usullar orqali ta'lim berilganida, an'anaviy o'qish usullari bilan o'qitilgan o'quvchilarga nisbatan yuqori bo'ldi.

Pedagogik innovatsiyalar va o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlari

Pedagogik innovatsiyalar o'quvchilarning ijodiy fikrlash va muammolarni xal qilish qobiliyatlarini ham rivojlantirgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, innovatsion metodlar va texnologiyalar o'quvchilarning tanqidiy va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini oshirishga yordam bergan. Ushbu natijalar geymifikatsiya, virtual simulyatsiyalar va interaktiv taqdimotlar kabi yangi usullardan foydalanishning ijobiy ta'sirini ko'rsatdi. O'quvchilarning mustaqil ishlash va o'quv jarayonidagi yo'nalishlarni o'zlashtirishga bo'lgan qobiliyatlari ana shu usullar orqali yaxshilangan.

Pedagogik innovatsiyalarning o'qituvchilarga bo'lgan ta'siri

Pedagogik innovatsiyalarning o'qituvchilarga ta'siri ham tadqiqotda muhim ahamiyatga ega bo'ldi. Yangi metodlar va texnologiyalarning joriy qilinishi o'qituvchilarning o'qitish usullariga bo'lgan yondashuvlarini kengaytirdi va ularning professional rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Olib borilgan intervyular va so'rovnomalar natijalariga ko'ra, o'qituvchilar innovatsion pedagogik usullarni o'zlashtirishda va amaliyotga tatbiq etishda o'zlarining tajribalari va ko'nikmalarini rivojlantirishgan. Biroq, ba'zi o'qituvchilar yangi usullarni qo'llashda qiyinchiliklarga duch kelgan va bu innovatsiyalardan samarali foydalanish uchun ko'proq tayyorgarlik va resurslar talab etiladi.

Ta'limdagi texnologik innovatsiyalar va mavjud resurslar

Pedagogik innovatsiyalarning samaradorligi, shuningdek, ta'lim muassasalarining iqtisodiy va texnik resurslariga bog'liq bo'lgani aniqlandi. Qo'llanilgan axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va onlayn platformalar natijasida o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishlari oshdi, lekin ba'zi maktablarda mavjud texnik imkoniyatlar yetmasligi innovatsiyalardan to'liq foydalanishga to'sqinlik qildi. Shuningdek, yangi texnologiyalarning joriy qilinishida

maktablardagi o'qituvchilarning mavjud ta'lim va axborot resurslariga qo'llanishdagi qiyinchiliklar kuzatildi.

Tadqiqot natijalari pedagogik innovatsiyalarning ta'lim jarayoniga olib kelgan ijobiy o'zgarishlarini ko'rsatdi. Ushbu innovatsiyalar o'quvchilarning bilim darajasini, faolligini va ijodiy qobiliyatlarini oshirishga, shuningdek, o'qituvchilarning pedagogik tajribalarini rivojlantirishga yordam bergan. Biroq, innovatsiyalarning samarali joriy etilishi uchun resurslar va texnik imkoniyatlarning mavjudligi muhim ahamiyatga ega. Shundan kelib chiqib, pedagogik innovatsiyalarning samaradorligini yanada oshirish uchun ta'lim tizimidagi o'qituvchilarni tayyorlash, ularni yangi metodlarga moslashtirish va ta'lim muassasalaridagi moddiy- texnik resurslarni yaxshilash kerak.

XULOSA VA TAVSIYALAR

Tadqiqot natijalari pedagogik innovatsiyalarning ta'lim jarayonidagi ahamiyatini aniq tasdiqladi. Ushbu innovatsiyalar o'quvchilarning bilim darajasini oshirish, faollikni rivojlantirish va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Yangi pedagogik usullar va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llash o'quvchilarning ta'limga bo'lgan munosabatini yaxshilash va ularning mustaqil ishlash qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam berdi. Shuningdek, pedagogik innovatsiyalar o'qituvchilarning o'qitishdagi malaka va tajribalarini kengaytirishi, ularning professional rivojlanishini ta'minlashi mumkin.

Biroq, pedagogik innovatsiyalarning samarali qo'llanilishida bir qator muammolar va chegaralar mavjud. Ular orasida o'qituvchilarning yangi metodlarga moslashishi, maktablardagi texnikiy resurslarning yetishmasligi va innovatsion ta'lim usullarini joriy qilishdagi iqtisodiy chegaralar mavjud. Shularni hisobga olgan holda, pedagogik innovatsiyalarning samaradorligini oshirish uchun yanada kompleks yondoshuvlar va strategiyalar ishlab chiqish talab etiladi.

Ta'limda pedagogik innovatsiyalarni qo'llash bo'yicha tavsiyalar:

birinchidan, o'qituvchilarning malakasini oshirish;

ikkinchidan, texnik resurslarni yaxshilash;

uchinchidan, iqtisodiy resurslar va moliyaviy imtiyozlar;

to‘rtinchidan, innovatsion metodlarning amaliyotga integratsiyasi;

beshinchidan, ma’ruzalar va tadqiqotlarning ommalashtirilishi lozim.

Ta’limda pedagogik innovatsiyalarni qo‘llash ta’lim jarayonini yaxshilashga, o‘quvchilarning faolligini, ijodiy fikrlashini va bilim darajasini oshirishga yordam berishi mumkin. Biroq, innovatsiyalarning samaradorligini oshirish uchun pedagogik kadrlarning tayyorgarligini oshirish, texnik va iqtisodiy resurslarni mustahkamlash, innovatsion metodlarni ta’lim tizimiga integratsiya qilish va ijtimoiy- madaniy sharoitlarni hisobga olish talab etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abriev, Sh. Sh. (2015). *Ta’limdagi innovatsion usullar va ularning samaradorligi*. Toshkent: Maorif nashriyoti. 12-13-betlar.
2. Buranova, M. X. (2019). *Pedagogikada innovatsion texnologiyalarning qo‘llanilishi*. Toshkent: Oliy ta’lim nashriyoti. 21-22-betlar.
3. Jumaev, A. S. (2017). *Yangi pedagogik texnologiyalar: ilmiy tadqiqotlar va amaliyot*. Toshkent: Toshkent davlat pedagogika universiteti nashri. 37-bet.
4. Karimova, R. A. (2020). *Pedagogik innovatsiyalar va o‘quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish*. Toshkent: Maorif nashriyoti. 28-bet.
5. Nizomiddinova, Z. T. (2018). *Pedagogik texnologiyalar va innovatsiyalarning ta’limga kiritilishi*. Toshkent: Ta’lim va innovatsiya nashri. 46-47-bet.
6. Oybekov, S. N. (2021). *Ta’limda pedagogik innovatsiyalarning samaradorligi va ularni qo‘llash strategialari*. Toshkent: Fan va texnika. 24-bet.
7. Fullan, M. (2013). *The new pedagogy: Students and teachers as learning partners*. *The Learning Tree* 7(2), 23-28.
8. Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. London: Routledge.
9. Leask, M., & Meadows, L. (2017). *Innovative pedagogy: Conceptualizing new teaching methods*. *Journal of Higher Education*, 10(4), 45-60.